

17. Поткина И. В. Правовое регулирование предпринимательской деятельности в России, XIX – первая четверть XX в. – М.: Норма, 2009. – 304 с.
18. РДІА. – Ф. 821. – Оп. 1. – Спр. 852. – 4 арк.
19. РДІА. – Ф. 821. – Оп. 10. – Спр. 66. – 179 арк.
20. РДІА. – Ф. 821. – Оп. 125. – Спр. 1734. – 20 арк.
21. Розовик Д. Ф. Переселенський рух в Україні: друга половина XVI ст – 1930-ті роки / Розовик Дмитро Федорович, Розовик Олеся Дмитрівна. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. – 406 с.
22. Список населенных мест Киевской губернии / Издание 3 Киевского губернского комитета. – К.: Типография Присутственных мест, 1895. – С. 368 с.
23. Стороженко М. В. З мого життя / Упоряд. тексту та ілюстрацій, автор вступної статті В. Ульяновський. – К.: Либідь, 2005. – 430 с.
24. Стороженко М. В. Моя служба на посаді інспектора народних шкіл на Київщині // Стороженко М. З мого життя / Упоряд. тексту та ілюстрацій, автор вступної статті В. Ульяновський. – К., 2005. – С. 238 – 293.
25. Темірова Н. Р. Поміщицьке господарство Правобережної України в II половині XIX – на початку XX ст. / Темірова Н. Р. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія. Історія. – 2002. – Вип. 59. – С. 6 – 10.
26. Темірова Н. Р. Поміщики України в 1861 – 1917 рр.: соціально-економічна еволюція / Темірова Н. Р. – Донецьк: ДонНУ, 2003. – 319 с.
27. ЦДІАК України. – Ф. 275. – Оп. 1. – Спр. 2198. – 50 арк.
28. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 180. – Спр. 146. – 5 арк.
29. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 637. – Спр. 545. – 22 арк.
30. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 857. – Спр. 2, Ч. 2. – 221 арк.
31. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 858. – Спр. 52. – 117 арк.
32. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 860. – Спр. 5. – 41 арк.
33. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 861. – Спр. 9. – 59 арк.
34. ЦДІАК України. – Ф. 707. – Оп. 229. – Спр. 126, ч. 1. – 438 арк.
35. Чорний С. Національний склад населення України в XX сторіччі: довідник / Сергій Чорний – К.: ДНВП «Картографія». – 2001. – 88 с.
36. Orman E. Tahancza Poniatowskich: z dziejow szlachty na Ukraine w XIX wieku / Elzbieta Orman. – Polska Akademia Umiejtnosci Fundacja Lanckoronskich. – Krakow, 2009. – 416 s.
37. Seton-Watson H. The Decline of Imperial Russia 1855 – 1914 / H. Seton-Watson. – New-York, 1964. – 406 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Казьмирчук Марія Григорівна – доктор історичних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: історія України, соціальна, економічна та гендерна історія, історія повсякденності, кінофотофонодокументознавство, джерелознавство, шевченкознавство, декабристознавство.

УДК 94 (477.65) «1917 - 1923»

СЕЛЯНСЬКІ РУХИ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ 1917 – 1920- х рр. НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ КІРОВОГРАДЩИНИ

Юрій МИТРОФАНЕНКО (Кіровоград)

Проаналізовано різні види селянських рухів на території нашого краю в період Української революції 1917 – 1920-х рр.

Ключові слова: повстанство, отаманизна, селянські рухи, махновщина, григор'євщина, Вільне козацтво

Проанализированы различные виды крестьянских движений на территории нашего края в период Украинской революции 1917–1920-х гг.

Ключевые слова: повстанчество, отаманизна, крестьянские движения, махновщина, григорьевщина, Вольное казачество.

The different types of peasant movements in the territory of modern Kirovograd during the Ukrainian Revolution 1917– 1920's was analysed.

Keywords: insurgency, otamanschina, peasant movements Makhnovshchina, hryhor'yevschyna, Free Cossacks

На думку провідного українського історика Я. Грицака, сучасні українці є малоактивними в суспільному житті, тому так мляво в Україні розбудовуються інститути громадянського суспільства. Зокрема, він зазначив, що “серед решти країн світу Україна та її населення мають найсильніші цінності, пов’язані з виживанням, і відповідно в ній найменш виявляються цінності, пов’язані з вільним самовираженням” [4, с. 315].

Натомість революційний період 1917 – 1920-х рр. свідчив про високий рівень участі українців саме в різноманітних недержавних рухах. Особливою чисельністю вирізнялися селянські рухи цього періоду. Ураховуючи їхню масовість та вплив на події, окремі дослідники, вважають вияви активності селян своєрідною Селянською соціальною революцією [2, с. 73].

Головною метою селянства в революційну добу було здобуття й збереження прав на володіння землею, а також обмеження державницько-соціального тиску на селянство. Терени сучасної Кіровоградщини (також були охоплені різноманітними суспільними рухами. Найбільш впливовими були вільнокозацький (1917 – 1918 рр.) та повстанський (1918 – 1920-і рр.). Своєрідними видами останнього були отаманщина (1919) та махновщина (1919). Незважаючи на типологічну подібність, яка ґрунтувалася на оригінальному тлумаченні селянами козацького політичного ідеалу, кожен з них вирізнявся своєрідністю.

Важливого значення при аналізі особливостей селянського руху має регіональний підхід, який уможливорює реконструювати події в межах певного району, здійснити порівняльний аналіз процесів у загальноукраїнському вимірі. Першим про повстанський рух на землях сучасної Кіровоградщини згадав Ю. Горліс-Горський [3, с. 263 – 266]. Збірка спогадів більшовиків про революційні події «Роки боротьби» [2], незважаючи на свою тенденційність, містить згадки про повстанські рухи різних напрямків, що дає змогу реконструювати події, пов’язані з антибільшовицьким повстанством. Проблему селянських рухів на землях сучасної Кіровоградщини частково розглянуто в працях істориків М. Ковальчука [7], В. Лободаєва [8], а також популяризатором отаманського руху Р. Ковалем [6]. Серед краєзнавців цього питання торкалися Ф. Шепель [17, с. 99 – 127], В. Сергєєв [14], В. Постолатій [17, с. 64 – 71]. Крім того, проблематика селянських рухів розглядалася під час краєзнавчої конференції, присвяченої подіям революційної доби 1917 – 1920-х рр. в Україні [11], а також висвітлена в навчальному посібнику «Кіровоградщина. Історія рідного краю» [5, с. 172 – 175].

У революційну добу землі сучасної Кіровоградщини входили до складу Херсонської губернії (більша частина), Київської та Подільської губерній. Селянство, найчисленніша верства суспільства, особливо активно боролися проти більшовицької влади. Головна причина цього явища була доволі чітко сформульована місцевими представниками комуністичної влади:

“Зінов’євщина – найбільш заможний у прибережній чорноморській полосі округ з найбільшим відсотком великих селянських господарств” [2]. Отже, потужний прошарок заможного селянства не поділяв більшовицьких економічних експериментів, спрямованих на ліквідацію приватної власності. Привертає увагу факт, що елісаветградські робітники також не виявляли симпатій до більшовиків, бо перебували під впливом більш поміркованої ідеології меншовиків: “Елісаветградський пролетаріат (особливо ельвортінський) перешкоджав переростанню буржуазної революції в

соціалістичну”, – подібним чином оцінили настрої робітництва місцеві більшовики [2].

Отже, соціальна база антибільшовицького руху на Кіровоградщині була вельми потужною. Протягом 1918 – 1919 рр., коли кожна з влад була швидкоплинною набуває розмаху селянський повстанський рух, який виявлявся в різних формах. У 1917 – 1918 рр. виникла значна кількість вільнокозацьких загонів. Їх вирізняли культурно-просвітницька діяльність, вироблення організаційних статутів, більшою мірою правоохоронні, ніж військові функції, перебування на посадах керівників (отаманів) цивільних осіб.

На теренах нашого краю загони Вільного козацтва діяли в Глодосах, (нині Новоукраїнський район), Добровеличківському повіті й Єлисаветграді. Глодоське вільне козацтво, створене Фотієм Мелешком (за іншими даними І. Бондаренко [8, с. 180]), було численною та впливовою організацією (до 700 козаків) [8, с. 171, с.180]. Під загрозою сутички з червоноармійцями вільнокозацькі загони різних волостей об'єдналися, утворивши «козацько-селянську армію Єлисаветградського та Уманського повітів» (до 700 козаків). Отаманом було обрано Кульчицького. Вони не допустили встановлення більшовицької влади своїй території, а весною 1918 р. разом з німецькими військами вільнокозацькі загони звільняли терени повіту від більшовиків [8, с. 181, 184].

В умовах Гетьманату лідери та учасники вільнокозацького руху зазнали переслідувань з боку місцевої влади, і тільки після прибуття до Єлисавета легіону Українських січових стрільців його лідер Фотій Мелешко був звільнений з-під варті. Під прикриттям січовиків організація відновила свою діяльність. У листопаді 1918 р. вони взяли участь у встановленні в Єлисаветграді влади Директорії. (До речі, Стратегічна Рада Глодоського вільного козацтва не визнавала цієї назви міста, вважаючи її антиукраїнською і ще взимку 1918 р. прийняла рішення замість назви Єлисаветград використовувати іншу – Низовий [10]. Ця назва походить від землі Низ, до якої, згідно з адміністративною реформою М. Грушевського, мала увійти частина теренів сучасної Кіровоградщини). Загалом, Глодоське Вільне козацтво, на думку знаного фахівця з цієї теми В. Лободаєва, було одним з найпотужніших в УНР [8, с. 180].

Інша вільнокозацька організація виникла в Єлисаветграді 1917 р. Ротмістром А. Кацатовим (іноді Акацатовим) було створено робітничий вільнокозацький загін [16, с. 124 – 125]. Але учасники цього загону не брали активної участі в революційних подіях, оголосивши під час збройної боротьби за владу в Єлисаветграді нейтралітет, що було типовим явищем для більшості вільнокозацьких загонів в умовах війни Раднаркому проти УНР у січні 1918 р. [8, с. 185].

Найбільший за розмахом з усіх селянських рухів на теренах краю був повстанський, викликаний початком Протигетьманської акції, ініційованої Директорією. Повстанство – збройний спротив добровільних нерегулярних військових загонів на чолі з обраним ватажком (отаманом) різним моделям політико-державного устрою залежно від ідеології. Протягом усього революційного періоду в сучасних межах Кіровоградської області поширилися різні форми повстанського руху: анархо-комуністичний (махновський), національний (уенерівський), більшовицький.

Восени 1918 р. на землях сучасної Кіровоградщини виник григор'євський рух. Його керівником став отаман М. Григор'єв (Н. Серветник). Він прибув до Верблюжки влітку 1918 р. очолив уже створений загін, який швидко поповнювався місцевими селянами. Невдовзі М. Григор'єв став керівником однієї з найбільших військових частин в армії УНР, отримавши від Директорії звання отамана Херсонщини й Таврії. Узимку 1919 р. його сили нараховували до 15 тис. повстанців. М. Григор'єв контролював територію півдня України,

забезпечував тил Південно-Східній групі армії УНР по лінії Катеринослав-Єлисаветград.

Однак уже із січня 1919 р. він через особисту амбітність, невдоволення діяльністю центральної та місцевої влади УНР почав конфліктувати з Директорією та її місцевими органами влади. Крім того, отаман був противником спроби УНР порозумітися з Антантою, бо хотів “скинути її війська в море”. Розходження з Директорією в цьому питанні призвели до переходу повстанської частини М. Григор’єва на бік більшовиків. Таким чином, відбулася акція “отаманщини” – непідпорядкування військової частини вищій політичній та військовій владі УНР. Наслідки вчинку отамана були жахливими для УНР, яка втратила контроль над Херсоном, Миколаєвом, Катеринославом, Єлисаветградом.

Отже, григор’євщина стала складовою частиною двох явищ Української революції – повстанства та отаманщини. Участь у протигетьманському повстанні – вияв повстанського руху, перехід на бік більшовиків слід уважати отаманщиною.

Нерідко ці два явища на підставі того, що повстанські загони очолювали обрані ватажки – отамани ототожнюються. Насправді, це подібні за формою, але відмінні за сутністю явища. Повстанство – рух підтримки української державності у війні з її противниками. Його вирізняє координація зусиль з регулярною армією, героїзм та жертвність у боротьбі за незалежність [15, с. 564 – 565].

Сутнісними ознаками «отаманщини», іншого явища Української революції періоду Директорії 1918 – 1919 рр. було ігнорування загальнонаціональних інтересів, пріоритет вузькокорпоративних завдань, задоволення власних військово-політичних амбіцій, соціально-деструктивний характер діяльності [12]. Іншим представником отаманщини на теренах краю був ватажок Чигиринської республіки Свирид Коцур (Коцура), його загони діяли в районах Знамянки та Новогеоргіївська [16, с. 110 – 111].

Улітку 1919 р. значного розмаху в Єлисаветградському та Олександрійському повітах Херсонської губернії набула махновщина – анархо-комуністичний селянський рух. Саме в степах сучасної Кіровоградщини Нестор Махно реорганізував свою армію, розпочавши свій знаменитий рейд по тилах Добровольчої армії, який став однією з головних причин поразки денікінців у війні з більшовиками в 1919 р. Але, коли основні сили махновців залишили землі Єлисаветчини, махновський рух, незважаючи на популярність анархістських ідей на теренах краю, утратив свою масовість.

Численним та значущим протягом восени 1919 рр. став український повстанський рух на підтримку влади УНР. Найбільш авторитетними ватажками були уродженці краю А. Гулий-Гуленко та Г. Нестеренко-Орел. Восени 1919 р. повстанці національного спрямування становили серйозну загрозу для більшовицької, а згодом й денікінської влади. Двічі силами повстанців у Єлисаветграді відновлювалася українська влада. Крім того, 10 сіл сучасної Кіровоградщини перебували в зоні впливу холоднорських отаманів: найпотужнішої повстанської організації революційної доби в Україні. Керівник Першого зимового походу М. Омелянович-Павленко та прем’єр-міністр УНР І. Мазепа, володіючи даними про розмах повстанського руху на Єлисаветчині, згадували про розрахунки лідерів походу, саме тут поповнити свої сили [13, с. 270]. Цієї мети було досягнуто після приєднання загонів А. Гулого-Гуленка, якого ввели до керівного складу армії УНР [9, с. 369].

Аналізуючи масштаби повстанського руху місцеві більшовики визнали, що на фоні революційних подій в Україні “Зінов’євщина вирізняється особливо

яскравим “контрастируючим” місцем, зіткненням рушійних сил революції з рушійними силами кулацької реакції” [2].

Звісно, пробільшовицькі повстанські також загони існували, зокрема, найвпливовішими з них були формування під командою В. Петренка та Скибневського, але їхній вплив поступався національним. Це відповідало загальноукраїнським тенденціям розвитку повстанського руху в Україні в 1919 р [7, с. 87, с. 303]. Намагання повстанців різних політичних уподобань поєднати зусилля мали місце, але зазнали невдачі [14, с. 111].

Проте, незважаючи на значний опір місцевого населення у формі антикомуністичного повстанства, більшовики спромоглися утвердитися на теренах краю на початку 1920 р. Однак навіть після утвердження більшовицької влади в Україні до середини 20-х рр. йшла активна збройна боротьба передусім українського селянства проти більшовицького режиму.

Це повною мірою стосується розмаху повстанського руху на теренах сучасної Кіровоградщини. 1920 р. розпочався новий етап, який вирізнявся від 1918 – 1919 рр., бо тепер повстанцям не доводилося сподіватися на підтримку регулярної армії УНР, вони могли розраховувати тільки на власні сили.

Аналіз джерел боротьби з “політичним бандитизмом” на території краю засвідчує активність українських повстанців Приінгулля. У 20-х рр. з трьох повстанських течій збереглася одна – національна. Дані ДПУ свідчать, що протягом 1920 – 1923 рр. сучасна Кіровоградщина була охоплена повстанством [6, с. 15 – 22]. Встановлення більшовицької влади, неп, амністія, хоча й послабили рух, але не призвели до його остаточної ліквідації. Серед повстанців залишився значний прошарок учасників, які “не могли примиритися із законами більшовицької влади”, мало вірили в амністію та компроміси.

Зокрема, 1920 р. селяни підтримали Степову (Олександрійську) дивізію, створену уродженцем краю К. Пестушка-Блакитним. 1920 – 1921 рр. у селі Цвітному, наближеному до Холодноярської республіки, за підтримки заможного селянства було сформовано загін Пилипа Хмари. Цікаво, що ядро загону становили колишні григор’євці та коцурівці. За хмарівцями серед селянства закріпилися неофіційні назва “гайдамаки”. Повстанців підтримували селяни. Збільшивши кількість загону П. Хмара реорганізував його у “Чорноліський полк”.

У сусідній Єлисаветградківці існувала організація, яка перебувала під впливом УПСР. І надалі підтримували холодноярців мешканці десятків населених пунктів сучасної Кіровоградщини. Значні повстанські формування діяли в повітах наближених до Полтавщини. Зокрема, одному з краєзнавців удалося відшукати інформацію про нараду повстанських командирів у селі Янів (нині Світловодський район Кіровоградської області) [14, с. 120]. Також у цьому районі у 1920 р. відбулося велике селянське повстання (Семигірське) [11, с. 198].

1921 р. для підтримки антикомуністичного повстання (Другого зимового походу) в Єлисаветграді було створено організацію “Народна помста” на чолі з В. Новицьким, який мав зв’язки з Ю. Тютюнником [11, с. 64 – 71]. У місті також діяв повстанком під керівництвом Г. Нестеренка-Орла. У цей період активністю на теренах краю вирізнялися загони Л. Завгороднього, Деркача, Чорного Ворона [6, с. 15– 22].

Повстанська активність, мережа підпільних організацій, географічна близькість й тісні зв’язки з Холодним Яром змусили чекістів приділити підвищену увагу цьому району. В одному із звітів було зафіксовано, що місцеве селянство “сильно невдоволено більшовицькою владою та ставиться до неї вороже” [6, с. 30].

Невдовзі Єлисаветград став центром боротьби з повстанцями Холодного Яру. За активної участі місцевих чекістів було розроблено та реалізовано операцію

“Заповіт”, яка призвела до арешту кількох отаманів та нейтралізації значної частини повстанських загонів [6].

Проте навіть після розправи з повстанцями та амністії, села, які були центрами повстанського руху, перебували під пильним наглядом ДПУ, а згодом – НКВС. Про це свідчать справи, які вдалося відшукати краєзнавцям в обласному архіві СБУ, присвячені діяльності загону Пилипа Хмари” та діяльності організації “Народна помста””. Один з фрагментів “Справи Пилипа Хмари” має примітку “Облік колишніх бандитів по Знам’янському району”. У переліку імен згадуються 304 особи. Крім убитих, померлих, емігрантів привертає увагу пункт “решта учасників банди Хмари встановлюється” [17, с. 126]. До вельми своєрідного переліку “бандитських сіл”, тобто тих, які підтримували повстанців під час визвольної боротьби, потрапили Верблюжка – резиденція Григор’єв, Родніковка (Сентово) – місце організації махновцями селянського з’їзду, Піщаний Брід – мала батьківщина Галини Кузьменко – дружини Н. Махна.

Отже, протягом визвольної боротьби 1917 – 1920-х рр. землі сучасної Кіровоградщини були охоплені різними видами та напрямками селянського руху. Найпотужнішим був антибільшовицький, який існував з 1917 р. і тривав протягом усього періоду національної революції. Слід зазначити, що повстанські загони на теренах краю і надалі вели боротьбу вже під час непу. Підтримка населення Зінов’євщини різноманітних за видом антибільшовицьких повстанських рухів свідчила про неприйняття більшовицьких експериментів місцевим селянством, переважно українцями. Спротив населення придушила регулярної Червона армії, більша частина якої була неукраїнською за своїм національним складом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бейкер М. Погляд одного історика на розвиток сучасної історіографії Української революції 1917 – 1920 рр. / М. Бейкер // Україна модерна. – 2005. – № 9. – С. 69 – 77.
2. Годы борьбы. Сборник воспоминаний и материалов по истории революционного движения на Елисаветградщине. – Зиновьевск, 1927 // Реж. дост: library.kr.ua.
3. Горліс-Горський Ю. Холодний Яр / Ю. Горліс – Горський. – Дрогобич, 2006. – 432 с.
4. Грицак Я. Страсті за націоналізмом/Я. Грицак. – К., 2011. – 351 с.
5. Кіровоградщина. Історія рідного краю: навч. посібн / За ред. І. Козир. – Кіровоград, 2012. – 432 с.
6. Коваль Р. Операція «Заповіт». Чекістська справа № 206: Історичний нарис / Р. Коваль. – Вінниця, 2007. – 232 с.
7. Ковальчук М. Без переможців: Повстанський рух в Україні проти білогвардійських військ генерала А. Денікіна (червень 1919 р. – лютий 1920 р.) / М. Ковальчук. – К., 2012. – 352 с.
8. Лободаєв В. Революційна стихія (Вільнокозацький рух в Україні 1917 – 1918 рр. / В. Лободаєв. – К., 2010. – 672 с.
9. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції 1917 – 1921: в 3 т. / І. Мазепа. – К., 2003. – 608 с.
10. Мелешко Ф. Українські Січові стрільці на Єлисаветчині / Ф. Мелешко// КМЛМ. – КН – 2065. – НДФ.
11. Матеріали обласної науково-практичної історико-краєзнавчої конференції «За волю і долю України» (Наш край у 1917 – 1920 роках). – Кіровоград, 2002. – 203 с.
12. Митрофаненко Ю. Отаманщина як суспільно-політичне явище Української революції періоду Директорії 1918 – 1919 рр. / Ю. Митрофаненко // Дис. ...кандидата. іст. наук 07.00.01 / Митрофаненко Юрій Станіславович. – Дніпропетровськ, 2011. – 229 с.
13. Омелянович-Павленко М. Спогади командарма 1917 – 1920 – і рр. / М. Омелянович-Павленко. – К., 2004. – 608 с.
14. Сергєєв В. На зламі / В. Сергєєв. – Кременчук, 2011. – 247 с.
15. Солдатенко В. Революційна доба в Україні 1917 – 1920 роки / В. Солдатенко. – К., 2011. – 568 с.
16. Тинченко Я. Українські збройні сили березень 1917 – листопад 1918 рр. (організація, чисельність, бойові дії)/Я. Тинченко. – К., 2009. – 480 с.

17. Шепель Ф. Історія отамана-самостійника Пилипа Хмари та його соратників, записана чекістами в тридцять роки минулого століття / Ф. Шепель // Матеріали обласної науково-практичної історико-краєзнавчої конференції «За волю і долю України» (Наш край у 1917 – 1920 роках). – Кіровоград, 2002.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Митрофаненко Юрій Станіславович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

Наукові інтереси: суспільні рухи революційного періоду в Україні 1917 – 1920-х рр., регіональна історія XVIII – XX ст.

УДК 94-005.22

УСНА ІСТОРІЯ ВІЛЬШАНСЬКОГО РАЙОНУ (НА МАТЕРІАЛАХ СТУДЕНТСЬКОЇ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ)

Світлана ПРОСКУРОВА (Кіровоград)

У статті проаналізовано матеріали усної історії, зібрані студентами під час етнографічної експедиції факультету історії та права Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка в 2010 р. у Вільшанському районі Кіровоградської області.

Ключові слова: усна історія, етнологія, етнографічна практика, міжкультурна взаємодія.

В статье проанализированы материалы устной истории, собранные студентами во время этнографической экспедиции факультета истории и права Кировоградского государственного педагогического университета имени Владимира Винниченко в 2010 году в Ольшанском районе Кировоградской области.

Ключевые слова: устная история, этнология, этнографическая практика, межкультурное взаимодействие.

In this article analyzes the material of oral history collected by students during ethnographic expeditions Faculty of History and Law of Kirovograd State Pedagogical University named after V.Vinnichenko Vymnychenko in 2010 in Vilshanske district of Kirovograd region.

Keywords: oral history, ethnology, ethnographic practice, intercultural interaction.

У листопаді 2009 року у Вільшанці відбулася науково-практична конференція, організована за ініціативи районної державної адміністрації та національно-культурного товариства болгар Вільшанки “Алфатар” з нагоди 235-ї річниці заснування селища. До участі в роботі конференції були запрошені науковці-болгаристи вищих навчальних закладів Запоріжжя, Миколаєва, Кіровограда. Захід досить широко висвітлювався в регіональних мас-медіа.

У ході конференції обговорювалися історичні аспекти міграції болгар до Новоросії в останній чверті XVIII ст., заснування ними населених пунктів Вільшанка, Добра, Станкувата, етнокультурні та соціально-економічні аспекти життєдіяльності болгарської етнічної меншини, стан збереження етнокультурної спадщини та рівень інтеграції болгар у сучасну українську націю.

Представниками болгарської діаспори були озвучені пропозиції щодо необхідності законодавчо визнати болгар корінним етносом України. Це певним чином продемонструвало наявність у болгарській етнічній меншині прагнень до автономного існування, створення культурних та освітніх інституцій, набуття додаткових прав і підвищення статусу.

Активну участь у роботі конференції взяли викладачі та студенти нашого факультету. Декан факультету, В.М. Філоретов, розповів про внесок викладачів та студентів у дослідження етнічної культури болгар Вільшанщини в ході фольклорно-етнографічної експедиції історичного факультету на початку 90-х